

Találkozás a berlini Magyar Ház igazgatójával

Túl a szakadékon

Az ötmillióós Berlin nem éppen legvonzóbb pontján, az Alexanderplatz sarkán, ebben a minduntalan az egykori NDK-ra emlékeztető környezetben küzd a hatalmas kultúrváros művészetkedvelő közönségéért a Haus Ungarn, melynek igazgatója Dalos György.

A MAGYAR KULTÚRINTÉZETET 1995 szeptembere óta vezető Dalos – a valamennyi házat érintő takarékosági intézkedések „szakadékan” túljutva – híven írói hivatásához most az 1999-es frankfurti könyvvásár magyar támaszpontját építi itt, és programjai, legyenek azok zeneiek avagy képzőművészetiek, netán irodalmiak, egyértelműen a magyar imázs megfelelő kialakítását célozzák. Két év múlva Frankfurtban Magyarország így tudja majd a legjobban kihasználni a páratlan lehetőséget, hogy a rangos nemzetközi könyvvásár díszvendége lehet. Berlini irodájában Dalos vaskos kötetet mutat: azoknak a cikkeknek, elemzéseknek a gyűjteményét, amelyek '95-ben Ausztriáról, az akkori vásár „súlypontországáról” megjelentek. Az osztrák részvételt érdemes alaposan szemügyre venni: igaz, az ő felkészülésük csak (!) másfél évet vett igénybe. Ennyi idő Magyarországnak nem lesz elég. Az osztrák irodalmat és a róla szóló szövegeket például nem kellett németre fordítani, és a két ország közötti irodalmi-könyvkiadói kapcsolatrendszer is elevenebb. Ezért is kell mielőbb elkezdni a munkát - vélekedik Dalos - akitől mellesleg a „Magyarország fókuszban” projekt ötlete származik, és aki a német nyelvterületen eddig megjelent tizenhárom kötete révén megbecsült szerzőként olyan irodalmi összeköttetéseket mozgósíthatott, hogy viszonylag könnyen tudta elfogadtatni a frankfurti partnerekkel a kiemelt magyar szereplés ötletét.

MÁRCIUS KÖZEPÉN formálisan is megalakult az előkészítő bizottság, amelynek dr. Erdődy Gábor miniszteri biztos az elnöke. Ennek a bizottságnak – a benne résztvevők elképzelése szerint – előbb-utóbb független, nem kormányzati testületté kell válnia. Így működött az osztrák előkészítő bizottság is, és így sikerült önállósítania magát az ottani politikai konjunktúráktól és klikkéktől. Dalos egy másik vonatkozásban is fontosnak tartja az osztrák példát: ott a részvétel oly fontos public relation feladatait német cégre bízták. Ennek a már említett szemponton kívül az az előnye, hogy a német könyvkiadás és könyvkereskedelem is nagyobb bizalommal fogadja egy jó referenciával bíró, szakszerű iroda közreműködését. A magyar literatúra frankfurti kirakatba állításának időpontja sok szempontból ideális – mondja Dalos, és utal a sokféle évfordulóra. 1999-ben lesz tíz éve a nevezetes határnyitásnak, ugyanakkor ünneplik az NSZK megalakulásának 50. évfordulóját, és ekkor emlékeznek meg Frankfurt szülőtte, Goethe születésének 250. évfordulójáról. Mi éppen túl leszünk a '48-as forradalom 150. évfordulóján, de még innen a magyar államiság millenniumán. És persze maga a századvég is sokféle visszatekintésre ad alkalmat.

Dalos tárgyalásokat kezdett egy német kiadóval olyan regénysorozat kiadásáról, amely könyvről könyvre a huszadik századi magyar történelmet mutatná be Móricztól napjainkig. Jelenleg az előzetes válogatás folyik. Ehhez járulna egy magyar novella-

antológia javarészt a legújabb termésből, egy esszégyűjtemény és egy mai magyar színműválogatás.

MAGYARORSZÁG KÉTSÉGGKÍVÜL az elsők között van a németek rokonszenvlistáján, és ebben nem csupán az 1989-es év eseményei játszottak szerepet. Ezt az erkölcsi tőkét nem szabad elherdálni, a pozitív Magyarország-képet nagy hiba lenne aprópénzre váltani – állítja Dalos. A németek készséggel segítenek a tervek megvalósításában. Ezt tanúsítja a budapesti Goethe Intézettel 1996 decemberében közösen rendezett „frankfurti ötletbörze”, amely nemcsak elképzeléseket eredményezett, de az ügy iránt érdeklődők személyes kapcsolatait is létrehozta. Az együttműködés az áprilisi könyvfesztivál keretében folytatódik. Ez a könyvvásártól függetlenül jótékonyan sugároz a berlini magyar intézet hétköznapijaira is, hiszen az ismert anyagi gondok enyhítésére nem árt intenzíven keresni a szponzorokat.

Ami az elmúlt másfél évet illeti, Dalos hangsúlyozza: kitűnően működő házat vett át 1995 őszén elődjétől, Kurucz Gyulától. A minden külföldi magyar házat sújtó takarékosági intézkedések sorozata váratlanul csapott le, nem mintha nem lett volna tudott, hogy az igazgatói feladat szinte azonos a létfenntartási küzdelemmel. A kitűnő munkatársi gárda létszámának csökkentése keserves lecke volt - emlékezik Dalos, aki úgy véli: a szakadékot sikerült átugrani. A Haus Ungarn legnagyobb gondja ma a bizonytalan jövője: a német házkezelőség privatizációja után a bérleti díj horribilis, és előkerültek költözködési elképzelések is, de még minden lehetőség cseppfolyós, és ez alaposan megnehezíti a tervezést.

Annyi bizonyos, hogy a ház irányításában nagyobb szerephez kell jutnia a menedzsmentnek, és a programokat jobban kell koncentrálni egy-egy téma köré. Ezeket az úgynevezett súlyponti programokat olykor évfordulók befolyásolják. Egyértelmű, hogy az október a forradalomé, a sokoldalú képet tavaly fotókiállítás, irodalmi est, film- és videovetítés segítette árnyalni. Nagy siker volt a februári Budapest-téma, Lugo Lugosi László kiállítása, a diavetítés Klösz György fotóiból és Ráday Mihály előadása egyaránt népes közönséget vonzott. A március a nőké. A Cherchez la femme című képzőművészeti kiállítás éppúgy szolgálja a témát, mint a magyar nők gondjairól folytatott beszélgetés Kádár Zsuzsával és Kristóf Katával, akik a honi nőmozgalom két különböző árnyalatát képviselik.

Az április különösen izgalmasnak ígérkezik: a kelet-európai kirakatperekről szólnak egykori szenvedő alanyok (például a Bécsben élő Vándor Györgyi), meghívtak egy a kérdésben újdonságokat publikáló orosz történészt, az eligazodást dokumentumfilmek és irodalmi alkotások segítik. A súlyponti témákon kívül a másik újítás társintézmények bevonása egy-egy rendezvénysorozatba. **Eörsi István** Naplóm Gombrowiczcsal című kötetének bemutatóján németországi lengyel intézetek is közreműködnek, a kelet-európai változások „kifordított oldalát” Brenner György és berlini megfelelője, Gerhard Seyfried közös karikatúrákiállítása mutatta be.

E KIÁLLÍTÁSMEGNYITÓT – januárban – egyébként könyvbemutatóval kötötték össze: Brenner német-magyar albuma már a frankfurti előkészületek jegyében látott napvilágot, tehát az 1999-es vásár első kiadványa, és minisztériumi támogatással jött létre. A közös rendezések is azt hivatottak elősegíteni, hogy a ház magyar cégér alatt sajátosan európai kultúránkat közvetítse a kulturális kínálatban valósággal dúskáló berlini közönségnek, amelyet nem könnyű megnyerni.

A publikum változása örvendetes: több a nő és a fiatal, többen jönnek át a ma már fallal ugyan el nem választott, de sok tekintetben mégis elkülönülő nyugati városrészből. Az irodalom a korábbinál előkelőbb helyezésű a műsorban, a zenei

rendezvények egy részét pedig a házon kívül tartották. Különösen a Kurtág-koncert (Filharmónia) és a Lengyel Kultúrintézettel közös októberi emlékhangverseny (Városháza) aratott forró sikert. Hiányzik viszont a kortárs táncművészet, és lenne helye tömegeket vonzó népszerű zenei programoknak is – véli Dalos. A rendezvények anyagi fedezetét aprómunkával kell megteremteni, a háznak vannak stabil barátai, s a szponzoráció igen nagy szerepet játszik. Dalos éberrel figyeli a hazai lehetőségeket is, mint például a Nemzeti Kulturális Alapítvány külföldi felhasználására elkülönített keretét. Szívesen pályázna is, de - mint mondja - nem világos, hogy a berlini Haus Ungarn tevékenysége megfelel-e a pályázat feltételeinek. Első látásra úgy tűnik, ezt a lehetőséget, jóllehet a magyar kultúra külföldi terjesztésére, de mégsem a magyar házaknak találták ki. A szponzorkeresés kényszere egyébként ösztönzően hat a lényegi tervezés szempontjából: csak az igazi minőség, az érték számíthat érdeklődésre s ennek megfelelően támogatásra.

Szászi Júlia

Bécs